

JAARGANG 26  
AUGUSTUS 2011  
NUMMER 66

G R O E N I N G A



# VRIENDENBULLETIN



**STICHTING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN**

Colofon

Redactie:

Drs. P. J. E. Bootsma  
Ir. T. H. J. Sleyfer  
Drs. M. J. A. Vooijs

Lay-out

C. Weis, Groningen

Druk:

K. Woning, Groningen

Redactieadres:

Haddingestraat 24,  
9711 KD Groningen,  
050 - 318 16 45

Afbeelding omslag:

*nieuwbouw in de*

*Akerkstraat;*

foto: Piet Spijk

Kopijdatum

nummer 67:

1 oktober 2011

Kopij aanleveren

in Word,

foto's als JPEG,

Tiff of EPS.

Inhoudsopgave:

*Thomas Sleyfer*

Van de voorzitter

1

*Piet Spijk*

Nieuwbouw in de binnenstad van Groningen (1)

2

*Pieter Bootsma*

De aantrekkelijke stad

5

*Pieter Bootsma en Tineke Vooijs*

Een beter beschermd stadsgezicht? II

8

*Jan van der Laan*

Activiteitenverslag 2010

9

*Tineke Vooijs*

Interview met Arno Rutte

12

*Maria Hintzbergen*

stelt zich voor als bestuurslid

14

*Pieter Bootsma*

De stad Groningen in 1470

15

Activiteiten

17

ISSN 1384-8607

G R O E N I N G A



DONATEUR WORDEN  
BESTUURSSAMENSTELLING



## De Stichting Vrienden van de Stad Groningen,

opgericht in 1984, komt op voor de belangen van Groningen als centrum van Noord-Nederland en belangrijke historische stad.

De doelstellingen zijn, kort samengevat:

- het helpen uitdragen van een positief beeld van de stad Groningen
- het bevorderen van de belangstelling voor de geschiedenis van de stad Groningen
- het bevorderen van de meningsvorming over hedendaagse ontwikkelingen in de stad vanuit de historische achtergrond
- het reageren op deze actuele ontwikkelingen

### Hoe wordt u donateur?

U kunt u als donateur van de Vrienden van de Stad Groningen opgeven bij onderstaand correspondentieadres

Postbus 296  
9700 AG Groningen

of via de website:  
[www.vriendenstadgroningen.nl](http://www.vriendenstadgroningen.nl)

Bank: 44.73.73

Minimum donatie  
15,00 per jaar

### Bestuurssamenstelling

Drs. P. J. E. Bootsma  
Mr. T. Duursma  
M. L. Hintzbergen  
Mr. drs. J. van der Laan (secretaris/  
penning-  
meester)  
Prof. dr. P. Nieuwenhuis  
Ir. T. H. J. Sleyfer (voorzitter)  
Ir. drs. P. Spijk  
K. W. Swaak  
Drs. M. J. A. Vooijs

G R O E N I N G A



## Van de voorzitter



Ik hoop dat u allen een goede vakantie hebt gehad en gezond en wel weer thuis bent gekomen met een goed gevoel: 'we zijn er weer en wat is het hier ook prachtig!'

Voor de stad is de zomer overigens niet rustig begonnen. Na de nodige politieke verwickelingen bij zowel Provinciale Staten als de Gemeenteraad is uiteindelijk besloten de 35 miljoen van de provincie voor het Forumproject toe te kennen. Het Forumproject kan dus doorgaan. Maar met de door de VVD bedongen voorwaarde dat door het College van B en W het initiatief van het Groninger bedrijfsleven om een kabelbaan aan te leggen serieus wordt genomen. Nu loopt – op kosten van dat bedrijfsleven – een onderzoek naar de haalbaarheid van het project. Mocht die haalbaarheid blijken dan verwacht de VVD dat het college positief over de kabelbaan zal besluiten. Maar of dat dan ook door de meerderheid van de Raad zal worden gesteund is nog maar af te wachten. Het blijven dus spannende tijden rond het Forum. In ieder geval zullen wij ons er dan ook nadrukkelijk over buigen.

De plannen voor de tram gaan inmiddels ook verder. De planologische procedure is opgestart en de plannen hebben inmiddels ter visie gelegen. Enkelen van ons bestuur hebben nog overleg gehad met de projectdirecteur. Daaruit bleek dat de inzet is dat de plannen doorgaan maar op een paar onderdelen worden aangepast. Zo zal de tram dichterbij langs de (nieuwe) oostwand van de Grote Markt voeren waardoor de ruimte van de markt zelf groter blijft. Aanvankelijk zullen er stadstrams rijden, maar de infrastructuur zal zodanig moeten worden aangelegd dat gebruik door de regiotram (die veel zwaarder is) mogelijk wordt.

De overkluizing van het Schuitendiep ten behoeve van de tram wordt als een grote ingreep gezien. Wij hebben nog eens gewe-

zen op de ernst van die ingreep in het (historisch) stadsgezicht. Overigens blijkt er nog een alternatief te worden onderzocht: een schuine overbrugging door een open brugconstructie. Wij hebben aangegeven dat, als de tram doorgaat, wij pleiten voor een oplossing die de oude kaden zichtbaar laat.

Mede vanwege de bezuinigingen zien we steeds vaker de discussie ontstaan of de tram niet moet worden uitgesteld. We wachten dit af. Wij hebben er al vaker op gewezen dat de stad ons inziens te veel hooi op de vork neemt.

Het najaar komt eraan. Dat betekent meestal dat het weer 'druk' wordt, de politieke en ambtelijke molens gaan weer draaien. Wij zullen weer alert moeten zijn op plannen. Als je even niet goed oppast, laat je zo een plan schieten en kunnen er dingen gebeuren die we eigenlijk hadden moeten bestrijden. Niet dat we gelijk krijgen als we ergens bezwaar tegen maken, maar we zien wel dat we af en toe invloed hebben en er kleine onderdelen worden aangepast. Maar ook grote zaken kunnen zo aan het rollen komen, zie het plan om de bestemmingsplannen voor de beschermde binnenstad te herzien en te vernieuwen.

We zijn overigens niet de enigen die waakzaam zijn waar het stadse plannen betreft.

We trekken dan ook nogal eens op met andere organisaties die vergelijkbare doelen nastreven. Door onze bezwaren af te stemmen en soms zelfs gezamenlijk in te dienen staan we veelal sterker en kunnen we onze invloed vergroten. We zullen daarom ook het komende jaar weer samenwerken waar dat nuttig is.

De redactie heeft weer interessante stof verzameld voor dit blad. Ik hoop dat u ook dit keer hier weer van geniet.

## Nieuwbouw in de binnenstad van Groningen (1)



Afb. 1. Oude Boteringestraat 46

Onder andere in het laatste nummer van het *Vriendenbulletin* is geschreven over wat er allemaal fout kan gaan met nieuwbouw in de historische binnenstad van Groningen en hoe een nieuw bestemmingsplan daarin verbetering moet brengen. Min of meer als proef heeft de dienst RO/EZ van de gemeente voor de noordwesthoek van de binnenstad een ontwerp voor een nieuw bestemmingsplan gemaakt. Het bestuur van de Vrienden, de Bond Heemschut en het Platform op het voorontwerp bestemmingsplan Vishoek, Hoek-

straat, Muurstraat hebben daar kanttekeningen bij geplaatst.

Straatprofielen, bestrating, bebouwing (en voor zover van toepassing de beplanting) bepalen de sfeer en de ruimtelijke karakteristiek van een stad. Bij de bebouwing gaat het, in drie woorden samengevat, om: *de hoogte, de breedte en de architectuur*. Deze componenten moeten worden gezien in het kader van het voor de binnenstad van Groningen geldende Beschermd Stadsgezicht.

Het voorontwerp-bestemmingsplan Vishoek c.a. zegt daarover:

Perceelsoverschrijdende en hoge nieuwbouw van de laatste 75 jaar hebben op verschillende plaatsen in de stad het bestaande karakter verzwakt; er heeft een schaalvergroting plaatsgevonden die vanuit de optiek van het Beschermd Stadsgezicht niet bijdraagt aan de ruimtelijke karakteristiek van het gebied, noch aan de kwaliteit van de bebouwing. Nieuwe ontwikkelingen zouden het historische karakter weer moeten versterken. Het streven is er op gericht de kleinschalige karakteristiek zoveel mogelijk intact te laten door de hoogten en breedten van nieuwe panden te beperken. Daarbij heeft men oog voor de wisselende bouwhoogten: de gevarieerde bouwhoogte moet bij nieuwbouw worden behouden, stelt het ontwerp-bestemmingsplan. En waar een pand de gelimiteerde breedte overschrijdt moet de gevel worden opgedeeld in kleinere elementen. Een ingewikkeld stelsel van voorschriften – zie het vorige *Vriendenbulletin* – moet dit waar maken.

Het beschermingsbelang omvat tevens de historische vormgeving van de bebouwing, als beeldondersteuning van de vele monumenten, merkt het ontwerp-bestemmingsplan op. Daarbij leiden verschillen in ondermeer goot- of lijsthoogten en detaillering



Afb. 2. Lutkenieuwstraat 10



Afb. 3. Hoge der A 32

van aan elkaar grenzende panden tot een grote mate van individualiteit binnen de algemene bebouwingskarakteristiek. Wat de toekomst betreft: voor nieuwbouw wordt een voorkeur uitgesproken voor een eigentijdse architectuur.

Redenen genoeg voor mij om eens rond te kijken in de binnenstad om een indruk te krijgen van recente, en ook van vroegere nieuwbouw.

De grote ruimtelijke diversiteit waarover het

ontwerp-bestemmingsplan spreekt geldt voor de meeste gedeelten van de binnenstad. Het eerste wat opvalt is de hoeveelheid bouwstijlen, een erfenis van eeuwen her tot en met 2011. Die gevarieerdheid herinnert aan een voortdurend proces van afbraak en nieuwbouw in de binnenstad. Er zijn steden die vrijwel onveranderd uit de historie zijn overgeleverd. Maar Groningen is niet zo'n stad; in bijvoorbeeld de 17e-eeuwse (binnen)stad, zoals die op de befaamde kaart van Haubois staat, is in de loop der eeuwen heel veel veranderd. Niet alleen wat werd bewaard is kenmerkend voor Groningen. Ook de nieuwbouw met de veelheid van bouwstijlen uit verschillende tijden behoort tot het stedenbouwkundige karakter van Groningen; het is de ruimtelijke neerslag van een levende stad.

'Historisch' is niet alleen 'zoals het vroeger was', zeker niet in Groningen. 'Historisch' is ook, aldus de Dikke Van Dale: 'volgens, voortkomend uit, verbonden aan de opeenvolging in de tijd'. Zo benadert de gemeente, als zij in het ontwerp-bestemmingsplan eigentijdse nieuwbouw in oude omgevingen propageert, kennelijk het begrip 'historisch': ruimte maken voor de opeenvolgende architectuur in de tijd en daar elementen van nu aan toevoegen, verleden en heden. Dat had de gemeente er voor de duidelijkheid wel bij mogen zetten.

'Al het heden wordt verleden .....', verzuchtte Rhijnvis Feith omstreeks 1800. Dat kun je ook in positieve zin opvatten: wat nu wordt gebouwd is over 50 jaar architectuurhistorie van het begin van de 21e eeuw; wie nu goed bouwt laat cultuurhistorisch iets na voor het nageslacht.



Afb. 4. Visserstraat 53

Panden uit zeer verschillende tijden staan in de binnenstad van Groningen bij elkaar: naast een monument werd moeiteloos een eigentijds bouwwerk opgetrokken. Ook de afmetingen van nieuwbouw van de laatste decennia, maar deels ook van oudere gebouwen, wijken nogal eens af van wat in de omgeving gangbaar was. Blijkbaar maakte men daar vroeger geen probleem van; contrasten in hoogte en architectuur zijn aldus gewoon geworden voor de binnenstad.

Dat de architectuur van nieuwe gebouwen veel betekent voor de sfeer van de straat hoeft geen toelichting. De bestaande sfeer kan worden behouden door (bijna) onzichtbare vernieuwingen. Dit toont bijvoorbeeld het gebouw van de Rijksuniversiteit, eerder een schoenmakerij, in de Oude Boteringestraat 46 (afb. 1). Het is in 1967-'69 met (de) oude stenen exact in de stijl en detaillering van de afgebroken gevel herbouwd, maar een verdieping hoger.



Afb. 5. Lutkenieuwstraat 28



Afb. 6. Openbare bibliotheek, Oude Boteringestraat



Afb. 7. Akerkstraat 19 en 23, zie voorplaat

in winkelstraten, intact laat (afb. 3).

Een in 1991 ontworpen atelierwoning aan de Visserstraat is, hoewel het pand wat de breedte en hoogte betreft niet verschilt van de bebouwing in de omgeving, minder bescheiden (afb. 4). Met zijn platte dak en eigentijdse vormgeving is het ter plaatse een opvallend nieuw architectonisch element; staal en glas contrasteren sterk met de kloostermoppen van het naastgelegen huis uit de 16e eeuw, een Rijksmonument.

Het in dezelfde tijd (1993) ontworpen hoekhuis in de Lutkenieuwstraat overschrijdt de grootte van de lage huizen in de omgeving uit 1836-1841, nu gemeentelijke monumenten (afb. 5). Het zijn vooral de moderne, strak vormgegeven bouwmassa's die de aandacht trekken.

Zolang dergelijke nieuwe panden in de minderheid blijven in een straatwand zal de sfeer niet 'omslaan'; in verschillende straten staan voldoende Rijks- en Gemeentelijke monumenten alsmede door het Rijk aangewezen beeldbepalende panden om veel van de bestaande ruimtelijke karakteristiek te kunnen behouden. In andere straten kan een moment komen dat nieuwe panden de overhand krijgen, met het gevolg dat (een deel van) de geschiedenis uit de straat verdwijnt. In die situaties zal de gemeente zich moeten beraden hoe ver men daarmee wil gaan.

Een nieuw pand dat eigentijds is, maar waarvan de gevels zich, op het platte dak na, tegelijk voegen in de orde van de bestaande ruimtelijke gegevens van de straat (breedte, hoogte en baksteen als bouw materiaal) is de Openbare Bibliotheek in de Oude Boteringestraat (afb. 6).

In de Akerkstraat zijn vlak bij elkaar beide typen architectonische oplossingen te zien (afb. 7).

In de straatwand heeft een nieuw huis in baksteen met het bovenste deel van de gevel gestuct een vroeger pand vervangen, maar wel in afwijkende kleur en met andere raampartijen. De beëindiging van het bouwblok is, deels op de plaats van een wat teruggelegen bedrijfsgebouwtje, onlangs verrijkt - zo mag je dat hier toch wel noemen - met een markant hoekhuis, opgetrokken in eigentijdse, niet in deze oude straat voorkomende bouwmaterialen. Bij beide panden blijft de bouwhoogte in de orde van grootte van die van de bestaande huizen.

Meer over de hoogte van nieuwbouw in de binnenstad in het volgende *Vriendenbulletin*.

## De aantrekkelijke stad

De Groningse hoogleraar Duijvendak sprak bij de viering van het 5e lustrum van de “Vrienden van de Stad” op 25 september 2009 over de vraag wat Groningen tot een aantrekkelijke stad maakt. (Het verslag van de lezing kunt u terugvinden in nummer 59, december 2009 van het Vriendenbulletin.) Daarbij zag hij de huidige stad als voorlopig eindpunt van een ontwikkeling zoals die in het verleden heeft plaats gevonden. Kortom, de terugblik domineerde. Hij vroeg zich af welke objectieve criteria konden gelden voor de aantrekkelijkheid van een stad en kwam tot de conclusie dat het migratiesaldo het ultieme criterium zou zijn. Een voor Groningen niet al te geruststellend criterium want vergeleken met het jaar 1900 was de stad in de rangorde van de grootte van de Nederlandse steden in een eeuw tijd gezakt van plaats 5 naar plaats 7, op de hielen gezeten door Almere dat ondertussen in 2011 Groningen wel in omvang zal zijn gepasseerd.

Maar met het voorbeeld van Almere voor ogen rijst de vraag of Duijvendak met het migratiesaldo als ultiem criterium voor de aantrekkelijkheid van de stad wel in het goede spoor zit. Almere is het produkt van overheidsplanning en niet het resultaat van de werking van stedelijke eigenschappen die deze stad op eigen kracht tot een hoog positief migratiesaldo en een spectaculaire groei brengen.

### *Analyse aantrekkelijke stad*

Voor een interessante analyse over de aantrekkelijke stad kunnen we inmiddels terecht bij Gerard Marlet die korte tijd na de lezing van Duijvendak in Utrecht promoveerde over dit onderwerp. Het resultaat van zijn geografisch-economisch onderzoek naar de aantrekkelijkheid van de Nederlandse steden valt te lezen in het

boek “De aantrekkelijke stad”. Marlet is volgens de tekst op de achterkant van het boek verbonden aan de Atlas voor gemeenten, de Utrecht School of Economics en de Rijksuniversiteit van Groningen. Zijn ruimtelijke interesse blijkt ook uit het boek dat hij schreef over een man die de wellicht de meest ruimtelijke van alle sporten beoefent, wielrenner Michael Boogerd.

### **Geografische ligging en woonattracties**

Marlet onderscheidt in zijn analyse een tweetal categorieën van factoren die de mate van aantrekkingskracht van steden verklaren.

De eerste categorie betreft de geografische ligging van de stad. In het verleden richtte de interesse zich in de geografie op het onderzoek naar de factoren die bijdroegen aan de vestiging van bedrijven op bepaalde plaatsen, waarbij de bevolking volgde (wonen volgt werken). Nu het steeds meer voor komt dat bedrijven op het beschikbare *human capital* afkomen (werken volgt wonen), gaat het om de afstand tot de aanwezigheid van menselijk kapitaal. En hoe groter en diverser de aanwezige arbeidsmarkt, des te aantrekkelijker de stad. Daarbij gaat het niet alleen om het kunnen vinden van werk maar ook om de mogelijkheden die mensen in geagglomereerde regio's hebben een aantrekkelijker baan te verwerven zonder dat je hoeft te verhuizen en bovendien om carrièreperspectief. En bij de tweeverdieners moeten beide partners op de nabije arbeidsmarkt terecht kunnen.

Bij de tweede categorie van factoren gaat het om de aanwezigheid in de stad van voorzieningen en kenmerken die door bewoners als aantrekkelijk worden gewaardeerd, de woonattracties noemt Marlet deze factoren. Hij komt tot een *waaijer van woonattracties* die er mogelijk

toe doen om het woongedrag van de bevolking - door welke steden wordt de bevolking aangetrokken?- nader te verklaren. Hij legt een verband tussen de onderscheiden woonattracties en de huizenprijzen. Hoe hoger de huizenprijs per vierkante meter, des te groter is de aantrekkingskracht van de stad. Om in Amsterdam te wonen moet men meer betalen dan voor een woning in Heerlen. Van de vele mogelijke woonattracties die Marlet onderzoekt blijken sommige niet werkzaam: het winkelaanbod bijvoorbeeld. Dat kan samenhangen met het gegeven dat de kwaliteit van het aanbod tussen de steden nauwelijks verschilt. Of de aanwezigheid van musea. Wat er wel toe doet is het aanbod van podiumkunsten, de culinaire kwaliteit van restaurants, de aanwezigheid van een historische binnenstad, de bereikbaarheid van natuur en de aanwezigheid van een succesvolle profvoetbalclub. Wat een negatief effect sorteert op stedelijke aantrekkelijkheid is het aantal geweldsmisdrijven.

### Aantrekkelijke steden in Nederland

Met de uitkomsten van zijn onderzoek heeft Marlet de 27 Nederlandse steden die elk meer dan 100.000 inwoners binnen hun gemeentelijke grenzen tellen in volgorde van aantrekkelijkheid geplaatst. Van 5 steden vermeld ik hier het resultaat

|            | Woon aantrekkelijkheidsindex | Woon aantrekkelijkheidsindex zonder geografie | Enquête |
|------------|------------------------------|-----------------------------------------------|---------|
| Amsterdam  | 1                            | 1                                             | 1       |
| Utrecht    | 2                            | 2                                             | 2       |
| Haarlem    | 3                            | 3                                             | 8       |
| Maastricht | 22                           | 4                                             | 3       |
| Groningen  | 14                           | 5                                             | 4       |

Met de rubriek *woon aantrekkelijkheidsindex zonder geografie* wil Marlet aangeven dat in tegenstelling tot de eerste rubriek de nabijheid van de agglomeratie met zijn grote en diverse banenmarkt niet is meegenomen. Dat maakt dus nogal verschil. Maastricht en Groningen met hun perifere ligging zijn door hun grote afstand tot de Randstad-agglomeraties minder aantrekkelijk dan wanneer er alleen naar de woonattracties gekeken wordt. De steden van de noordvleugel van de Randstad staan in ons land aan de top. Ze combineren de aanwezigheid van *human capital* met woonattracties als culturele en culinaire voorzieningen, de esthetiek van de historische

binnenstad en de nabijheid tot de natuur (Noordzeekust en Utrechtse heuvelrug). Daar wil men wonen. Toch zit er een rem op deze tendens tot voortgaande concentratie. De tengevolge van de samenballing optredende agglomeratienadelen als de files en de steeds hogere huizenprijzen kunnen deze steden op den duur minder attractief maken.

De enquête onder een steekproef van de Nederlandse bevolking is afgenomen ter controle op de indexen. De vraag naar de aantrekkelijkste steden is, gelet op de overeenkomst in volgorde van rubriek II en de enquête door de Nederlanders kennelijk beantwoord zonder te denken aan de aanwezigheid van een ruime banenmarkt.

### Bevolkingsgroei en bevolkingssamenstelling

Opnieuw stellen we ons de vraag of de aantrekkelijkheid van de stad leidt tot bevolkingsgroei zoals Duijvendak veronderstelde. Dat blijkt niet het geval te zijn. De drie meest aantrekkelijke steden van ons land, zoals onderscheiden door Marlet, blijken juist te maken te hebben met een dalende bevolking. De verklaring van dit verschijnsel is dat door het restrictieve bouwbeleid in ons land steden eenvoudigweg niet de kans krijgen om te groeien. Er gebeurt echter in de aantrekkelijke stad wat anders. De bevolkingssamenstelling verandert. Het aandeel van de welgestelde, creatieve klasse (bewoners die creatief zijn in hun werk wat een hoge productiviteit geeft en veel innovatieve ideeën, door Marlet geschat op 19% van de beroepsbevolking) in de aantrekkelijke stad groeit. De hiertoe behorende bewoners kunnen zich de steeds duurder woningen permitteren, de groep van de middeninkomens niet en deze krimpt derhalve. De lage inkomensgroep handhaaft zich, beschermd door de aanwezigheid van sociale woningbouw. De conclusie is dat de aantrekkelijkheid van steden is gekoppeld aan de bevolkingssamenstelling, niet aan de bevolkingsgroei. Moet een stad hier blij mee zijn? Althans in een opzicht wel. Het is de creatieve laag van de bevolking die een stad economisch sterk en succesvol maakt. En wat deze bevolkingsgroep aan een stad aantrekkelijk vindt is dus in hoge mate relevant. Gezocht wordt naar een stad waar een uitgebreid aanbod aan cultuur, horeca, historie en kleinschalige winkeltjes, het liefst in een 'around the clock' aanbod beschikbaar is. Het ideaal is een historische binnenstad met culturele en horecavoorzieningen die organisch zijn ontstaan in historische panden, loodsen en kelders.

Een interessant gegeven is dat ook een succesvolle voetbalclub bijdraagt aan de aantrekkingskracht van de stad op een hoogopgeleide bovenlaag van de bevolking. Dat was vroeger anders. Het bezoek aan de voetbaltribunes was een *low culture* uiting. Nu verdringt de creatieve klasse zich op zondagmiddag maar al te graag in de sky-boxen en wat dies meer zij om onder het genot van enige alcoholische versnaperingen de voor grof geld ingehuurde voetballers te zien spelen.

### Groningen

De plaats op de woonaantrekkelijkheidsindex verraadt het probleem van de stad. Gezegd met veel woonattracties - wie zou niet in Groningen willen wonen - is er het probleem van de afstand tot de grote en diverse banenmarkt. Aan een dergelijke geografische handicap kan men beleidsmatig moeilijk wat doen. Of toch wel. Tot voor enkele jaren koesterde men in stad de hoop op de aanleg van de snelle Zuiderzeelijn. Het zou de arbeidsmarkt een stuk dichterbij hebben gebracht en daarmee de kans op het vasthouden van meer vertegenwoordigers van de creatieve klasse. Helaas, de toenemende twijfel aan het uitvoeren van grote infrastructurele werken tegen de begrote kostprijs deed het project de das om. In de plaats daarvan werd het geld gereserveerd voor de bouw van het Forum, m.a.w. voor de versterking van de woonattracties. Jammer want op de lange duur zou de stad meer gewonnen hebben bij de aanleg van de snelle verbinding.

Groningen kent een hoge werkloosheid onder hoogopgeleiden. Mogelijk is dit ook een symptoom van de grote woonattractiviteit van de stad. Marlet verwijst in dit verband naar Berlijn: *arm aber sexy*. De woonattractiviteit voor de pas afgestudeerden is er zo hoog dat ze er niet over piekeren de stad te verruilen voor Frankfurt of Stuttgart en de voorkeur geven aan een uitkering of lager betaalde banen.

### De epiloog

Het boek eindigt met een tiental min of meer aan het voorgaande betoog ontleende, nogal prikkelende stellingen over stedelijk beleid. Een terechte uitweiding want de praktische betekenis van het onderzoek zit natuurlijk in het antwoord op de vraag aan welke knoppen het stadsbestuur nu juist wel of in ieder geval niet moet draaien om de stad op te stoten in de vaart der volkeren. Ik noem een paar van deze stellingen.

1) *De voorraad sociale woningen is te groot.* De beschreven verdringing heeft met name gevolgen voor de middeninkomens en brengt een steeds grotere tweedeling van een rijke bevolkingsgroep en een arme bevolkingsgroep in de stad voort. De werklozen onder de lage inkomensgroep leven in een kansrijke omgeving, gedomineerd door de creatieve klasse. Kan de stad zodoende een kruitvat worden? In Amsterdam lijkt daar in sommige wijken sprake van te zijn. Ik kan me eerlijk gezegd dat kruitvat niet voorstellen voor het kleinschalige Groningen Al met al lijkt het me toch niet zo'n groot probleem voor de Groningse gemeenteraad..

2) *Valleidenken is een syndroom en ontbeert economische fundering.* De combinatie van een betrekkelijk perifere ligging, een universiteit en enkele ondernemers bracht Silicon Valley voort, het wereldcentrum van ICT. Sindsdien is het valleidenken populair, ook in Nederland maar bepaald niet bij Marlet. Niet de eenzijdigheid van de valleioptlossing maar de sectorale diversiteit is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van de steden. Zijn advies is hier geen geld in te steken. En hij verwijst de healthvalley van Nijmegen/Arnhem en de Foodvalley van Wageningen naar de prullenbak. Van de Groningse energy-valley rept hij niet. Ik vraag me echter af of Groningen door deze vallei zo eenzijdig wordt. Of er niet juist sprake is van toevoeging van een sector aan een nogal met ambtenaren en onderwijsmensen gezegende stad.

3) *Lokale beleidsmakers hebben last van een hoogbouwófobie.* Marlet pleit ervoor in de binnenstad hoog te bouwen want dan komen hoogopgeleide, creatieve mensen aan een woning en wordt de voorraad menselijk kapitaal vergroot. En daarmee is hij bepaald geen pleitbezorger voor *het beschermde stadsgezicht* in de binnenstad. Maar is zijn stellingname niet in strijd met een van de grootste attracties van het wonen van de stedeling? Een historische binnenstad met kleinschalige culturele en horeca-voorzieningen waar de creatievelingen zo van kunnen genieten?

Zo valt er nog wel meer in dit boek te ontdekken.

Het wordt hoog tijd dat U, lezer het aanschafft.

(Zie ook [www.aantrekkelijkestad.nl](http://www.aantrekkelijkestad.nl))

# Een beter beschermd stadsgezicht?

## II

In het vorige nummer van het Vriendenbulletin schreven we over het postzegelbestemmingsplan zoals de gemeente het noemt voor de Muurstraat, de Hoekstraat en de Vishoek dat in voorontwerp ter inzage werd gelegd. Dat in afwachting van het bestemmingsplan voor de hele binnenstad voor deze drie straten alvast een nieuw bestemmingsplan wordt ontworpen is een gevolg van het verlangen van de gemeente om, geïnspireerd door de bewoners van het Akwartier, de prostitutie uit deze straten te weren en wel per 1 januari 2016. Dat vergt een bestemmingsplan dat het prostitutiebedrijf niet toelaat. Men hoopt tegelijk de drugsoverlast aan te pakken zodat de straten kunnen worden omgetoverd in een aantrekkelijk woonbuurtje met een historisch karakter: zo ergens in Groningen dan worden hier de sporen zichtbaar van de middeleeuwse ommuring van de stad.

Over het voorontwerp is in de inspraak op de beide oogmerken van het plan gereageerd zo lazen we in het onlangs gepubliceerde inspraakverslag.

### De prostitutie

Het prostitutiebedrijf heeft de advocaten Bout en Overes in stelling gebracht ten einde de vestigingen van deze bedrijvigheid open te houden. De advocaten schrijven ondermeer dat de beperking van de raamprostitutie tot de Nieuwstad onmogelijk en onwenselijk is en de beëindiging van deze bedrijvigheid in strijd is met de vrijheid van arbeidskeuze en een ongeoorloofde inbreuk betekent op het eigendomsrecht. De gemeente stelt hier tegenover dat de drie straten een leefbare woonbuurt moeten worden en daarom de prostitutie moet worden beëindigd. Zoveel is wel duidelijk, er komt nog een stevige juridische strijd tussen de gemeente en de exploitant van het lustbedrijf.

### Bescherming van het historische karakter?

Bij het verdwijnen van de prostitutie wil de gemeente voorkomen dat de eigenaars van de gastvrije panden vervolgens de kans krijgen hoge en brede appartementencomplexen neer te zetten, een kans die het huidige bestemmingsplan zeker biedt. Dit zou bepaald geen aantrekkelijk woonbuurtje met respect voor de historie opleveren. Juist op dit punt is de kritiek gericht van het Cultureel Erfgoedplatform waarin Akwartier, Heemschut en Vrienden van de Stad vertegenwoordigd zijn. De kritiek is dat de in het voorontwerp voorgestelde bouwregels (de toegestane hoogte en breedte van nieuwe en verbouwde panden) en het bijbehorende afwijkingsregiem onvoldoende de ook door de gemeente als ongewenst beschouwde ontwikkeling in de drie straten zullen tegengaan. Maar de gemeente geeft geen krimp. Aan de voorgestelde bouwregels wordt niet getornd, zo deelt de gemeente in het inspraakverslag mee. Het pleidooi van het platform om hoogbouw tot meer dan 20 meter te voorkomen door een maximumhoogte in meters vast te stellen en de korrelgrootte te beschermen wordt terzijde geschoven met de bewering dat van de kant van het platform een krimpfolie over de stad wordt gelegd. De angst dat burgers de binnenstad “op slot” willen doen waart kennelijk nog steeds rond op het stadhuis.

Van een ander deel van de suggesties van het Platform wordt in het inspraakverslag gezegd dat deze een rol zullen spelen in de meningsvorming over het nieuwe bestemmingsplan voor de hele binnenstad.

Zo gesteld zullen dus de zaken voor de Vishoek, Hoekstraat en Muurstraat definitief en opnieuw vastgesteld worden in het komende bestemmingsplan van de binnenstad.

# Activiteitenverslag 2010

## Algemeen

Ook in 2010 hield het bestuur zich bezig met de grote en kleine ontwikkelingen in onze mooie stad. Onder andere lagen projecten als de vernieuwingsplannen van de oostwand van de Grote Markt en het Forum, de plannen voor aanleg van de Regiotram door de binnenstad, verbetering van de Zuidelijke Ringweg voortdurend op de vergadertafel. Vooral was het bestuur veel bezig met de mogelijkheden om nog invloed te hebben op plannen van het gemeentelijk bestuur. Zorgen over de financiële gevolgen voor de Stad door bovengenoemde mega-plannen, gevoegd bij de grote verliezen bij de ontwikkeling van Meerstad, werden dikwijls besproken.

De financiën van onze stichting waren echter in orde. Gaf de jaarrekening over 2009 door de uitgaven voor de viering van ons 25-jarig jubileum nog een verlies te zien (gelukkig gering vanwege royale sponsorgelden), het jaar 2010 vertoonde weer een positief saldo door de gulle donaties van onze circa 400 trouwe donateurs.

## Bestuur

In de samenstelling van het bestuur kwam gedurende 2010 geen verandering. Wel gaven enkele bestuursleden aan binnen afzienbare tijd hun functie te willen opgeven. Naar opvolgers is ijverig gespeurd. De resultaten daarvan zullen in 2011 blijken. Een kort C.V. van de bestuursleden is te lezen op onze web-site.

Behalve in de maand juli, wordt iedere maand vergaderd, meestal op de derde woensdag van de maand. Evenals de bestuursleden zijn ook als onbezoldigd vrijwilliger voor de stichting werkzaam: Ir. Jan Giezen als adviseur, Alfred van Deemter als donateurs-administrateur en Wim van Rink als verzorger van onze website.

## Actuele ontwikkelingen

### Forum/Regiotram

Ondanks de sterk groeiende onvrede onder de inwoners van onze Stad over de plannen voor de bouw van het Groninger Forum en de aanleg van het tracé voor de Regiotram door de historische binnenstad volhardt het Gemeentebestuur in het doorvoeren ervan. Ook het bestuur van de Vrienden heeft grote bezwaren tegen deze plannen.

Het Forumgebouw wordt ons inziens te hoog en zou kleiner moeten. Vanwege de crisis en de nodige bezuinigingen pleiten wij ervoor het project voorlopig te laten rusten en de tijd te benutten om een goede heroverweging te maken.

Als vervoermiddel voor de binnenstad gaven wij de voorkeur aan de Translohr boven de Regiotram. We pleitten voor een onderzoek naar de mogelijkheid van de bouw van een kabelbaan vanaf het Europaplein naar het UMCG.

- Op 14 juli 2010 stuurden wij onze uitvoerig beargumenteerde zienswijze over de voorontwerpen van de met het Forum samenhangende bestemmingsplannen Forum/Grote Markt oostzijde/Poelestraat

## Vrienden: Forum aan Grote Markt

### Door Richold Brandsma

**Groningen** Als er een Groninger Forum wordt gebouwd, dan moet het gebouw vanaf de Grote Markt beter zichtbaar zijn dan wel onderdeel zijn van de nieuwe oostwand. Dat zeggen de Vrienden van de stad Groningen in een open brief aan de commissie Terlouw.

Het bestuur van de stichting zegt niet overal tegen te willen zijn ('we waren destijds groot voorstander van het nieuwe Groninger Museum') maar heeft wel grote bezwaren tegen het Forum. "Vooral door de kredietcrisis zijn al langer leven de bezwaren tegen het Forum zwaarder gaan wegen. Als er nu een referendum gehouden zou worden, zou het plan zeker geen meerderheid halen."

De 'vrienden' hebben, zo schrijven ze, twijfels bij de opdracht van de commissie Terlouw. Een grondiger doorlichting van plannen is noodzakelijk, menen ze. "Een ingrijpende wijziging in de plannen mag daarbij niet op voorhand worden uitgesloten. Met minder kun niet volstaan wil er in Groningen weer vertrouwen komen in wat er bij de Grote Markt moet komen."

Naast het Forum plaatsen de 'vrienden' vraagtekens bij de ontwikkeling van de oostwand. Het beeldkwaliteitsplan dat de Berlijnse architect Thomas Muller heeft gemaakt voor dit deel van het plein heeft niets met Groningen te maken, vinden ze. "Het kan niet anders dan tot een reeks eentonige gebouwen leiden."

Ze pleiten voor meer vrijheid voor architecten en wijzen daarbij op het Grand Theatre. "Eigenlijks bouwen past ook in Groningen. Het Grand Theatre uit 1929 past in het Groningse dna."

Gezien het economische tij moet aan de oostwand alles uit de kast worden gehaald om succes te halen, menen de 'vrienden'.

"Als er dan een Forum komt, moeten alle nadelen uit het plan worden gehaald. Dat betekent hoe dan ook dat het gebouw kleiner moet. Daarnaast moet het gebouw zichtbaar zijn vanaf de Grote Markt dan wel zich manifesteren aan het plein. Deze stedenbouwkundige aspecten achten wij niet minder belangrijk dan de inhoud van het gebouw."

DvhN; 9-3-2011. Deze brief is weliswaar geschreven in 2011, maar hij geeft een goede samenvatting van onze reacties aan het College van B en W in 2010.

achterzijde aan het College van B&W. Deze brief is integraal in *Vriendenbulletin* nummer 62 opgenomen en ook op onze web-site. In het Dagblad van het Noorden en in de Groninger Gezinsbode is over de inhoud van deze brief duidelijk verslag gedaan.

- Eerder al lieten wij in onze brief van 25 januari 2010 onder het hoofd "Forum, wat moeten we ermee?" aan de Gemeenteraad en fractievoorzitters onze zorgen blijken. Deze brief is integraal opgenomen in ons *Vriendenbulletin* nummer 60, waarin wordt doorverwezen naar *Vriendenbulletin* nummer 57 van mei 2009. Hierbij kan worden vermeld dat een exemplaar van elk nummer van ons informatieblad zowel voor B en W als de Raadsfracties op het Stadhuis worden bezorgd.
- Het bestuur heeft op 16 september een publieke debatavond georganiseerd over de oostwand van de Grote Markt met vier betrokken architecten in het HeerenHuis aan de Spilsluizen, zie verder onder het punt Activiteiten.
- Op 1 april 2010 zonden wij aan het College van B en W onze inspraakreactie op de plannen voor de Regiotram in de stad. Hierin hebben wij (nogmaals) laten blijken geen voorstander te zijn van het aanleggen van de (grote) Regiotram door de kwetsbare

historische binnenstad en gewezen op ons inziens te grote ingrepen op drie locaties, zie *Vriendenbulletin* nummer 61.

### *Beschermd stadsgezicht*

Het bestuur van de Vrienden heeft al lang zorgen over de onvoldoende werking van de regels van het bestemmingsplan voor het Beschermd stadsgezicht. Daardoor blijkt het mogelijk dat in de binnenstad kleinere panden worden gesloopt en vervangen door hogere en bredere panden indien de cultuurhistorische waarden daarvan niet goed zijn vastgelegd in een bestemmingsplan. In samenwerking met Heemschut en enkele buurtverenigingen is het Platform Cultureel Erfgoed Groningen opgericht. Het Platform heeft op 7 april aan Wethouder Frank de Vries als college-formateur een brief geschreven waarin wordt gevraagd om een strenger beschermend bestemmingsplan voor het gebied van de in de 17e eeuw omwalde stad. (Zie *Vriendenbulletin* nummers 60 en 61).

In een gesprek met Frank de Vries verzekerde hij dat het beschermd stadsgezicht meer bescherming zal krijgen. Dit voornemen blijkt ook uit het Collegeprogramma 2010-2014. Hierin is opgenomen dat het de bedoeling van het College is 'de cultuurhistorische waarden van de binnenstad zo goed mogelijk in het bestemmingsplan te verankeren.' (p. 37)

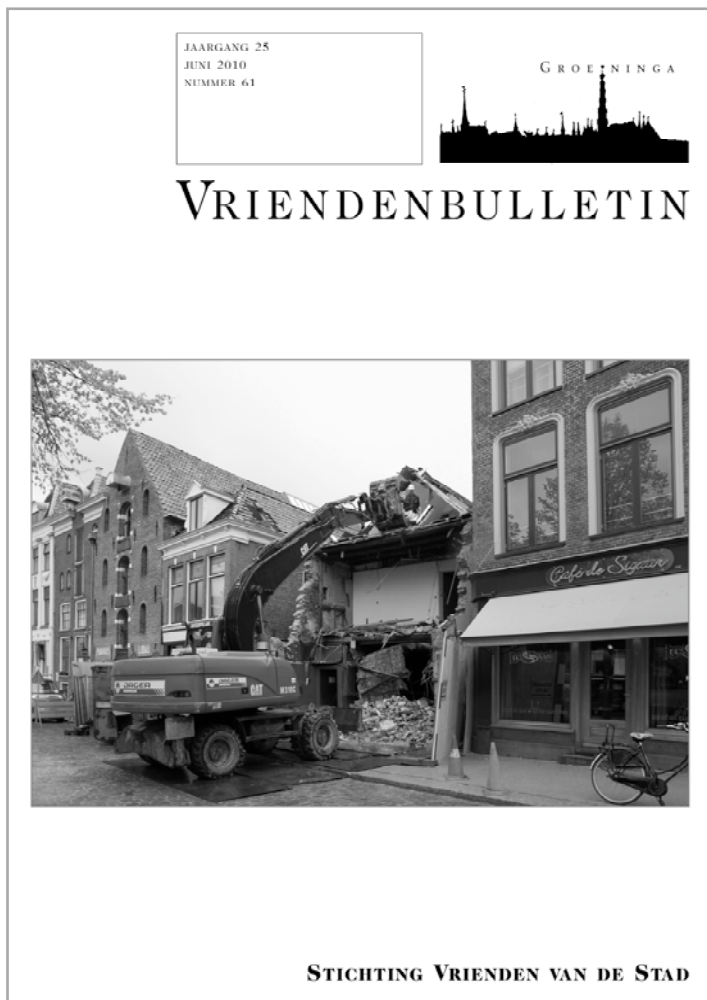
### *Cultuur*

Aan het College van B&W zond het bestuur op 13 mei een brief als commentaar op het Collegeprogramma (*Vriendenbulletin* nummer 61) waarin wordt gevraagd vanwege de nodige bezuinigingen de ambities voor tram en Forum bij stellen en minder te bezuinigen in de cultuursector, omdat de Stad daarin haar vooraanstaande positie moet behouden.

### **Vriendenbulletin**

Ons informatieblad *Vriendenbulletin* is in 2010 weer viermaal verschenen, de nummers 60 tot en met 63. De inhoud van een nummer wordt na verschijning van het volgende nummer integraal op onze web-site [www.vriendenstadgroningen.nl](http://www.vriendenstadgroningen.nl) gepubliceerd. Van het nieuwste nummer worden alleen de frontpagina en de inhoudsopgave getoond. Onder het voorgaande punt zijn reeds veel artikelen genoemd die in ons periodiek hun plaats hebben gevonden. Maar er is nog veel meer in te lezen.

Op pagina 1 staat altijd het stukje *Van de Voorzitter*, die in het kort een aantal ontwikkelingen schetst. In het artikel in nr. 60 *Het gemeentebestuur en de burgers* gaat Pieter Bootsma in op het door de gemeenteraad op de agenda van de Raadscommissie Cultuurverandering gezette thema burgerparticipatie. In het artikel in nr. 60 *Schepen*



*Vriendenbulletin* nr. 61 met de foto:  
Sloop van Hoge der A 3 van Han Santing

in de Noorderhaven en de Diepenring wordt een plan besproken voor verbetering van de beeldkwaliteit van “dit landschap te water waarin wonderlijke vaartuigen, wrakken, en slecht onderhouden woonarken een permanente en dominante plaats innemen.” Ook stond er in nr. 62 een interview met Bas van Kampen, directeur van het Groninger Forum. Naast de rubriek over interessante kleine ondernemers in de stad is een nieuwe rubriek gestart waarin wordt kennisgemaakt met nieuwe raadsleden. Verder wordt er verslag gedaan van voor de donateurs georganiseerde activiteiten.

Achterin het blad is ruimte vrijgemaakt voor de aankondiging van activiteiten die de eerstkomende maanden zullen worden georganiseerd en tenslotte is er de rubriek *Groningana*. Kortom: er valt van alles te lezen.



Geert Huiskes ons wijst op de plantjes in de kademuur



Het nieuwbouw-ontwerp van Mutua Fides. Waar is de samenhang met de zuidwand?

rond het thema *Kunst en vormgeving in een modern ziekenhuis*. Inleidingen leerden hoe reeds bij de bouw wordt gedacht aan het plaatsen van kunstwerken en hoe de kunstcollectie wordt beheerd, waarbij lichtbeelden van de kunstobjecten werden getoond.

- Op 22 mei maakten we een fiets-excursie door de stad met als thema *Natuur in Stad* onder leiding van Geert Jan Huiskes, bioloog, bekend van OOG-TV.

De wandeling begon in het Noorderplantsoen en eindigde met een bezoek aan bijenhouder Bertus Padberg in het Stadspark. Geert voerde ons onder andere langs de kademuur van het Lopende Diep, waarin een grote diversiteit aan plantjes groeit, en de “Stadsvijver” in de Lutkenieuwstraat met nieuwe natuur.

- 16 september: debatavond gewijd aan de oostwand van de Grote Markt, omdat de vrees bestaat dat de invulling van het vastgestelde beeldkwaliteitplan niet de verwachte relatie heeft met de architectuur van de bestaande zuidwand.

Het gepubliceerde ontwerp van de nieuwe studenten sociëteit voedt deze vrees.

Aan het debat onder leiding van onze voorzitter namen vier betrokken architecten deel: de Berlijnse ontwerper van het plan Thomas Müller, de huidige en de ex-stadsbouwmeester van Groningen, respectievelijk Niek Verdonk en Maarten Schmitt en onze eigen bouwkundig adviseur Jan Giezen.

- 8 oktober: Excursie naar het Zerniketerrein, een wetenschaps- en onderwijswijk waar zeer bijzondere gebouwen zijn gerealiseerd. Na een inleiding door Martin Kranenburg in de Zernikeborg met aansluitend een 3D-filmvoorstelling werden we met een zeer interessante toelichting rondgeleid langs het Duisenberggebouw, de Bernoulliborg, het Centrum voor Levenswetenschappen en de College- en Tentamenhal.

Voor deze activiteiten was over het algemeen veel belangstelling van de donateurs.

Wegens groot succes is de excursie naar het Zerniketerrein op 11 februari 2011 herhaald.

### Een nieuwe folder

Grafisch ontwerpster Tineke Wieringa heeft voor de Vrienden een nieuwe wervingsfolder samengesteld waarin foto's zijn gebruikt uit de inzendingen voor de fotowedstrijd *Dit is ook Stad!* georganiseerd ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de Vrienden van de Stad Groningen in 2009.

### Activiteiten

- In het eerste kwartaal is nog een vervolg-expositie gehouden van ingelijste, vergrote foto's van de Jubileum-fotowedstrijd in het UMCG (Academisch Ziekenhuis) en in het wijkcentrum van de Korrewegbuurt, het Floreshuis.

- Op 11 februari was er in Het HeerenHuis een voordracht van Bert Tuin, archeoloog in dienst van de Gemeente Groningen over de recente opgravingen in de binnenstad. Hij hield een duidelijk verhaal over de opgravingen op en rond de Grote Markt.

Opmerkelijk is dat de handel zich in vroegere eeuwen afspeelde aan de westkant van de Markt langs de route Heerestraat en Boteringestraat.

- Op 15 april organiseerde het bestuur in samenwerking met de Kunstcommissie van het UMCG rondleidingen in het ziekenhuis

## Interview met Arno Rutte

“Ook als er een kabelbaan komt, ben ik tegen het Forum.”



Het interview met Arno Rutte vindt plaats hoog in het gebouw van Menzis vanwaar we uitzicht over de stad hebben waarvoor hij zich al ruim een jaar inzet als raadslid voor de VVD. Hij is lid van de Raadscommissies Werk en Inkomen en Ruimte en Wonen.

Zijn nevenfunctie is portfoliostrateeg bij Menzis. Als portfoliostrateeg is hij op zoek naar strategische producten en vernieuwing van de dienstverlening bij Menzis, zoals oplossingen voor patiënten en hun omgeving; Menzis heeft 2 miljoen klanten. Hij doet dit werk nu vier jaar. Sinds een jaar is hij verantwoordelijk voor een website van Menzis, [www.teamtopzorg.nl](http://www.teamtopzorg.nl), waarop een dialoog plaats vindt tussen klanten van Menzis (en andere websitebezoekers) met leden van een Menzisteam over problemen die gebruikers van de website aan Menzis voorleggen. Ook legt Menzis op zijn beurt weer problemen voor aan gebruikers van de website om daarover een discussie aan te gaan. Menzis is daardoor op de hoogte van wat bij klanten speelt en kan daar bij zijn beleid op inspelen. Andere verzekeraars hebben niet zo'n co-creatie website.

“Een dergelijke dialoog, maar dan over politieke kwesties, probeer ik aan te gaan met Groningers die reageren op mijn weblog <http://blog.arnorutte.nl>. Op het ogenblik natuurlijk over het Forum en de kabelbaan.”

In zijn weblog noemt hij zich ‘een sociaal bevlogen liberaal gemeenteraadslid’.

*Hoe ben je bij Menzis terecht gekomen?*

“Na de studie Strafrecht en criminologie werkte ik bij een verzekeraar in Leeuwarden als teamleider, daarnaar werd hij organisatieadviseur bij Pentascope, vervolgens werkte hij bij de rechtbank in Groningen als sectormanager van het niet-rechtsprekend juridisch personeel bij de strafrechtsectie. In 2005 werd ik weggereorganiseerd bij de rechtbank. In dezelfde periode stierven mijn broer en mijn vader binnen een jaar. Deze ervaring heeft mijn leven veranderd. In die tijd maakte ik mee, vooral tijdens de ziekte van mijn

broer, hoe moeilijk het was om aan informatie te komen over de diagnose van zijn ziekte en de behandeling daarvan en om aan de nodige hulp te komen bij de verzorging.

Deze ervaringen hebben een rol gespeeld bij mijn sollicitatie bij Menzis en bij de inhoud van mijn werkzaamheden.

Bij Menzis wordt nu bij 10 topbehandelingen voor klanten gerealiseerd

- de snelheid van de behandeling
- de communicatie met de patiënt en zijn omgeving
- de kwaliteit van de behandeling.”

*Waarom heb je de stap naar de politiek gemaakt?*

“Vanuit maatschappelijke bevlogenheid ben ik de raad in gegaan. Ik wil een positieve bijdrage leveren aan het verbeteren van het leven in Groningen. En dat vanuit liberale principes: vertrouwen in de kracht van mensen, een overheid die faciliteert en niet teveel bepaalt. Die principes kunnen in onze van origine socialistische stad wel wat extra kracht en aandacht gebruiken.

Ik kwam al vroeg in contact met de politiek. Ik ben afkomstig uit een VVD-nest, mijn vader was gemeenteraadslid in Haaksbergen, mijn moeder was wethouder, en ze is nog steeds gemeenteraadslid.”

Ons eerste gesprek vindt plaats op de dag van de Statenvergadering over de 35 miljoen die eerder door GS aan het de gemeente Groningen zijn toegezegd wat vervolgens niet doorging omdat de stemming in de Statenvergadering zeer kritisch was over de financiële onderbouwing van het Forumplan. We zijn in afwachting over wat de Statenvergadering nu zal beslissen. In het Dagblad stond vandaag dat Frank de Vries nu toch voor een kabelbaan is.

*Ben je wel voor het Forum als er een kabelbaan komt?*

“Ook met een kabelbaan ben ik tegen het Forum. Mijn bezwaren gaan over de inhoud:

de bibliotheek en Images, twee instellingen die gesubsidieerd worden. De parkeergarage moet het Forum financieren, maar de parkeergarages leiden al jaren verlies. Daardoor is de financiële basis van het Forum ongezond. Er moet 2,5 miljoen jaarlijks aan subsidie bij. Als de parkeergarage tegenzit, moet de burger betalen. Of er wordt bezuinigd op andere overheidsuitgaven. De gehele VVD-fractie in de gemeenteraad is unaniem tegen het Forum; wel wordt verschillend gedacht over het stedenbouwkundig ontwerp van de oostwand en het Forumgebouw.”

*Wat gebeurt er als de kabelbaan niet doorgaat?*

“Als dat het gevolg is van bestuurlijke onwil van het college leidt dat tot problemen met de provincie. Daar is immers de toekenning van de subsidie voor de Oostwand nadrukkelijk verbonden aan het actief meewerken aan de komst van de kabelbaan. Als het niet doorgaan van de kabelbaan veroorzaakt wordt door redenen die buiten de invloedssfeer van het college liggen, het haalbaarheidsonderzoek zou bijvoorbeeld aantonen dat de kabelbaan financieel en/of juridisch niet haalbaar is, dan blijven consequenties achterwege.”

Volgens Arno Rutte gaat een ander prestige-project van dit college, de (regio)tram, niet door. “Er is een financieringstekort van 200

miljoen. Dit geld zou Den Haag bijdragen, maar dat gebeurt niet. Dus het plan wordt uitgesteld en van uitstel komt waarschijnlijk afstel. De VVD was altijd voorstander van een smallere en goedkopere tram. Laat de gemeente eerst proberen de overstap-mogelijkheden op het station en van de trein naar de bussen te verbeteren, voordat er zo’n ambitieus plan wordt gelanceerd.”

*Wat vind je van de plannen voor een betere bescherming van het beschermd stadsgezicht in Groningen?*

“Daar sta ik zeer positief tegenover. Waar het kan moeten burgers de ruimte krijgen om te ontwikkelen. Maar bij het beschermde

stadsgezicht moet dat juist niet. Dit stadsgezicht geeft Groningen zijn eigen karakter en aanzicht. Dat moeten we koesteren en beschermen. Er is al veel te veel aan vernield. Wat resteert verdient een stevige bescherming.”

*Je wilt wel het welstandstoezicht afschaffen?*

Een voorbeeld van falen van de welstandscommissie vindt Rutte de klacht van een bewoner van een rijtjeshuis aan de Elzenlaan in Selwerd die op zijn huis niet de dakkapel mag plaatsen die een bewoner van een rijtjeshuis aan de Spicastraat in Paddepoel wel mag plaatsen.

“Groningse burgers worden nodeloos betuteld en dwars gezeten door een welstandscommissie die bepaalt of een bouwwerk al dan niet 'mooi' is of past in een 'contextgerelateerde welstandsbeoordeling'. Ik geloof erin dat burgers dit soort afwegingen prima zelf kunnen maken. Het is van den gekke dat er een Stadje is die geen toestemming krijgt om op een rijtjeshuis in Selwerd exact dezelfde dakkapel op de voorkant van zijn rijtjeshuis te plaatsen waarvoor in een straat in Paddepoel wel toestemming is gegeven. Dat valt niet uit te leggen. En het heeft ook nog eens tonnen aan ambtelijk werk gekost. Terwijl ieder weldenkend mens kan begrijpen dat aan een dakkapel meer of minder in Selwerd geen enkele burger aanstoot zou nemen.

Daarom ga ik een initiatief nemen om Groningen, met uitzondering voor de binnenstad en beschermde stadsgezichten, welstandsvrij te maken. Eerst met een proef in twee wijken. Als uit de evaluatie blijkt dat het zonder welstandstoezicht goed gaat kan dat uitgebreid worden naar vrijwel de gehele stad. In Eindhoven is onlangs al een vergelijkbare stap gezet en ik vind dat een inspirerend voorbeeld.”

*Volgens de website van VROM kan een dakkapel ook aan de voorkant vergunningvrij worden gebouwd als hij aan bepaalde voorwaarden voldoet: de maten in verhouding tot het dak, de afstand tot de nok en de dakgoot zijn belangrijk.*

Later blijkt dat dankzij de inzet van Rutte de dakkapel aan de Elzenlaan er toch komt, met kleine aanpassingen.

“De gemeenteraad is bereid om met de bewoner mee te denken en samen met hem tot een ontwerp te komen dat wel goedgekeurd zal worden door de welstandscommissie.”

Toch blijft Rutte zich inzetten voor het welstandsvrij bouwen.

*Wat voor onderwerpen behandel je bij werk en inkomen?*

“Ik behandel alle dossiers op het gebied van Sociale Zaken. En om daar goed van op de hoogte te blijven heb ik ook zitting genomen



Elzenlaan 14



Spicastraat 25

*foto van dakkapel Elzen laan en dak Spicastraat*

*Hoe sta je tegenover de gesubsidieerde arbeid?*  
 “Subsidiëring van banen heeft meestal niet geleid tot doorstroming naar betaald werk. Het leidt tot subsidieverslaving bij instellingen die de gesubsidieerde arbeid verdelen en ook bij de instellingen die er gebruik van maken.

Een ander argument is dat nu de vergrijzing toeneemt ook de vraag naar personeel groter wordt, meer mensen die nu een gesubsidieerde baan hebben zullen kans krijgen op een reguliere baan. Ook zal de regering komen met een nieuwe maatregel komen: een loon-dispensatieregeling. Bedrijven kunnen dan mensen in dienst nemen die niet 100% kunnen presteren. Het rijk vult vervolgens het deel van het loon voor het deel van het werk waarvoor de medewerkers niet kunnen presteren. De komende schaarste op de arbeidsmarkt zal bedrijven dwingen mensen in dienst te nemen die niet 100% kunnen presteren.”

*Kan de VVD als oppositiepartij wel invloed uitoefenen op het beleid van de stad. Worden er wel eens voorstellen van de VVD aangenomen in de raad?*

“De VVD is de grootste oppositiepartij in de raad en de tweede partij van de stad. Maar in de 'wethoudersstad' Groningen is het erg

lastig om je invloed buiten de coalitie te laten gelden. De stemmen van de VVD zijn zeker van belang bij zaken die niet in het collegeakkoord zijn geregeld, maar in het merendeel van de gevallen doen collegepartijen zonder morren wat het college wil.

Dat neemt niet weg dat we wel degelijk invloed hebben. Bijvoorbeeld door heel goed naar de problemen en ideeën van de Stadjes te luisteren. Zo heeft de VVD vorig jaar de volstrekte willekeur en doorgeslagen regeldrift bij het terrassen- en gevelbeleid in de binnenstad aan de orde gesteld.”

Een voorbeeld is de brasserie die terrasmeubilair neerzetten met de vereiste ‘rotanlook’ maar met een aluminium frame.

“Het duurde twee weken totdat de brasserie een aanzegging kreeg om het meubilair te verwijderen of een boete van 5000 te betalen. En dat bleek geen uitzondering te zijn! De VVD heeft onderzoek gedaan naar het terrasmeubilair in de stad en vervolgens hierover een hoorzitting georganiseerd, waar ondernemers in het openbaar hun inzichten en ervaringen met de Raad konden delen. Het resultaat?

De regels gaan volledig op de schop, zo heeft het college inmiddels laten weten.”

---

## Maria Hintzbergen

stelt zich voor als bestuurslid van de Stichting Vrienden van de Stad Groningen

Al ben ik niet geboren in Groningen, ik voel mij intussen wel een Stadje. Ik woon hier nu ruim 30 jaar, met heel veel plezier. Na eerst op een kamertje driehoek achter in de Herewegbuurt en acht jaar in een bovenwoning in de Oosterpoort verhuisde ik in 1990 naar een nieuwbouwhuis in een nieuwbouwwijk. De realisatie van plan naar werkelijkheid van zo’n nieuwe wijk gaat niet zomaar goed. De noodzaak om hierover mee te praten als kersverse bewoners van zo’n nieuwe wijk was groot en samen met andere bewoners werd een bewonersorganisatie opgericht. Als voorzitter daarvan heb ik de eerste ervaring opgedaan met ‘burgerparticipatie’.

Ook nadat ik de voorzittershamer heb overgedragen ben ik betrokken gebleven bij diverse plannen in en rond de wijk. Over onderwerpen zoals verkeer en verkeersveiligheid, ecologie, speelplekken voor kinderen, onderwijs, openbaar vervoer, hondenpoep, stedenbouwkundige plannen en bestemmingsplannen. Uit ervaring weet ik hoe moeilijk het is om als burgers op tijd betrokken te worden bij plannen in de stad. Of om aandacht te krijgen voor je eigen ideeën om bijvoorbeeld de leefbaarheid te verbeteren. Ik raakte vanzelf thuis in procedures en regels en in de werkwijze van het gemeentebestuur en de ambtenaren.

De stad is in de eerste plaats van en voor de mensen die er al zijn. Wonen, werken, studeren, leven, enz. Plannenmakerij die nieuwe investeerders of bedrijven of nieuwe bewoners moet verleiden dient óók een toegevoegde waarde te hebben voor de mensen die er al wonen of werken. Sterker nog: ik geloof er in dat zulke plannen nog beter en mooier worden als alle belanghebbenden mee hebben kunnen denken en praten en hun ideeën serieus genomen worden. Je hoeft geen stedenbouwkundige te zijn om een mening te kunnen geven, een mening die gebaseerd is op de ervaringen als bewoner en gebruiker van de stad. Vroegtijdige betrokkenheid van burgers zorgt niet alleen voor betere plannen maar ook voor draagvlak. En draagvlak draagt bij aan een slagvaardiger gemeentebestuur bij het realiseren van veranderingen en vernieuwingen in onze stad met oog voor het behoud van dat wat Groningen “Stad” maakt.

## De stad Groningen in 1470

In het Noordelijk Scheepvaartmuseum in de Brugstraat valt een film te zien van het A-kwartier zoals dat er in 1470 uitgezien zou kunnen hebben. De film is een eerste product van een door Los Digitalos uitgevoerd tweejarijg project met als opdracht de hele stad van 1470 te reconstrueren.

Een nieuwe en meer uitgebreide versie hoopt het museum in november aan het publiek te presenteren. Met Anco Dijkman van Los Digitalos en Wicher Kerkmeijer, adjunct-directeur van het museum praat ik over het project.

Anco Dijkman: “Van het Groningen van 1470 is 8% herleidbaar en aantoonbaar terug te vinden. Voor het overige moeten we het hebben van middeleeuwse documenten, de kaarten van Van Deventer, Braun, Hogenberg en Haubois, de inventarisatie van Taco Tel van de middeleeuwse bouwelementen in Groninger huizen en de gegevens van de opgravingen van Gert Kortekaas. Wat we van Taco Tel geleerd hebben is de kaart van Haubois te bekijken met een 15de-eeuwse bril. Om een voorbeeld te geven, we kunnen op de kaart van Haubois van 1643 zien welke panden onderkelderd zijn of zijn geweest. In dat geval heb je met een 15de-eeuws of nog ouder huis van doen. Men woonde toen boven de handel. Deze bouw kwam voort uit de noodzaak om “defensief” te bouwen. De hoge zaal waarin werd gewoond was met een buitentrapp te bereiken die bij gevaar kon worden ingehaald. In de 16e en 17e eeuw gaat men op de grond bouwen en ter hoogte van de straat wonen”.

### Verkaveling

“Groningen” – aldus Dijkman – is een heel planmatig uitgelegde stad. Langs straten als de Herestraat en de Haddingestraat werden grote kavels uitgegeven, waarop in de 13de eeuw op de hoek van de kavel grote steenhuizen worden gebouwd. Je ziet dan vervolgens dat in de loop der tijd aan de huizen

wordt aangebouwd en langs de straatkant een langshuis wordt aangelegd. De percelen worden steeds meer volgebouwd. Het westen en zuidwesten van de stad zijn veel later verkaveld: op de kaart van Haubois zie je nog steeds grote lappen onbebouwd. Gelet op ontbrekende bodemsporen denken we dat in het gebied van de Folkingestraat en de Munnikeholm maar ook langs de Visserstraat huizen van leem en hout zijn gebouwd”

### Het aanzien van de huizen

Een groot verschil met de oude voorstelling van het A-kwartier is dat in de nieuwe film het beeld langs de straten niet is opgevuld met een aantal huizentypen maar dat van elk huis is bepaald hoe het er in 1470 zou hebben kunnen uitzien. Dijkman: “Daarbij hebben we dankbaar gebruik gemaakt van Haubois. In 1643 hebben een aantal Groningse huizen nog een gotische voorgevel met van die pinakels in top, bij andere is een 17de-eeuwse renaissancegevel ingetekend. Men kan aannemen dat deze huizen in 1470 nog alle een gotische voorgevel bezaten. Op de kaart van Haubois is een terugliggend huis in de oostwand van de Grote Markt te zien met een gesloten trappenhuis tegen de gevel aan. Dat moet een nog vrij vroeg middeleeuws huis zijn met oorspronkelijk een open trap naar de grote zaal toe. Op de kaart van Haubois hebben we drie huizen terug kunnen vinden met een bakstenen voor- en achtergevel maar met een houten zijwand. Van zo’n bouw zal in de stad in 1470 veel vaker sprake zijn geweest. Wij denken dat het gotische Huis in de Brugstraat - één van de beide panden van het museum - van deze houten zijwanden heeft gehad. Dat leiden we af uit de voorgevel, die aan de zijkant op twee hoogtes naar buiten kraagt. En aan het feit dat de zijmuur 17de-eeuws metselwerk vertoont. We gaan ook bij andere steden in de omgeving te rade. In Emden bijvoorbeeld was het oude stadhuis ook voorzien van houten zijwanden. Van de eenvoudi-

ge huizen van leem en hout zijn geen sporen teruggevonden. Voor het aanzien van deze huizen verlaten we ons op Noord-Duitsland en Denemarken, gebieden waarmee de stad per slot veel contact had”.

### Het jaar 1470

Dat gekozen is voor een beeld van de stad in 1470 verklaart Kerkmeijer uit de Nieuwe Tijd die zich dan gaat aankondigen. “In 1470 beleven we de eindtijd van het middeleeuwse Groningen”, aldus Kerkmeijer. “De tijd dat Groningen ommuurd was komt tot een einde; men gaat de stad omwallen. Het is ook de tijd dat begonnen wordt met de fundering voor de Martinitoren. Op de film zie je dat de kerk nog zonder de toren is. We laten op de film zien hoe een over het Reitdiep gearriveerd schip bij de Amelander hoek wordt gelost van de Bentheimer zandsteen die voor de bouw van de Martinitoren zal worden aangewend. De Hanze-activiteiten spelen zich op deze plek af. We hebben dat heel bescheiden gehouden in de film want over de omvang van de Groninger Hanzehandel is niet veel bekend. Die is zeker achtergebleven bij die van Zwolle of Kampen. En er varen dan ook in de film geen trotse Bremer koggen door het Reitdiep waarvan je het prachtige model in de expositie van het museum kunt zien, maar de kleinere exemplaren van het type Kamper kogge. Aan de andere kant van de stad, bij de Steentilpoort, varen de turfscheepjes, de snabben. Daar zitten we bij het Schuittenshuiverskwartier”.

### Samenwerking

De medewerkers van Los Digitalos worden voor de reconstructie van de 15de-eeuwse stad ter zijde gestaan door Dick de Boer, hoogleraar geschiedenis van de Middeleeuwen, Taco Tel, de bouwhistoricus van de gemeente, de stadsarcheoloog

Kortekaas en de historicus en oud-archivaris Jan van den Broek. Anco Dijkman is enthousiast over de samenwerking: “We zijn de laatste twee jaar steeds meer komen te weten van het middeleeuwse Groningen, waarbij ik wel eens denk, wat merkwaardig dat dit al niet eerder bekend was. Wij komen verder doordat wij van onze kant bij een bepaalde logica blijven terwijl onze adviseurs de zaken benaderen vanuit hun kennis en de waarneming. Dat blijkt vruchtbaar” En hij geeft als voorbeeld de conclusie die ze samen hebben bereikt over de dubbele Herepoort. “Voor de Herepoort lag in de 15e eeuw een dubbele gracht. Bij de bestudering van de kaart van Haubois ontdekten we buiten de Herepoort een huisje met een ronde zijde. Mede op grond van situaties die van andere steden bekend zijn hebben we toen vastgesteld dat dit huisje niks anders is dan een restant van de buitenste poort die hier in 1470 heeft gelegen.”

Een andere verrassing was de muur die langs de A op de Hoge der A heeft gestaan. Hier zijn tot nu toe nooit sporen van een muur gevonden maar Van den Broek leidde uit verstrekte bouwvergunningen af dat deze er wel degelijk moet zijn geweest. En dan is er het verhaal van een aantal aanvallers die ten tijde van het conflict tussen de Schieringers en Vetkopers over de muur op de Hoge der A zijn geklommen om vervolgens de poort aan het eind van de Brugstraat te openen.

### Veranderingen in het museum

Het Scheepvaartmuseum is de laatste jaren gaan nadenken over een verbreding van zijn presentatie: naast de scheepvaartgeschiedenis wil men ook vanwege de bijzondere panden waarin het museum gevestigd is de bouwgeschiedenis en de geschiedenis van de bewoners van de beide panden als museumverhaal gaan brengen. Met de presentatie van het Groningen van 1470 wordt een nieuwe stap gezet.

Kerkmeijer: “We denken dat deze heel aantrekkelijk is voor het publiek. En we menen dat we op een verantwoorde manier laten zien hoe het in de stad geweest zou kunnen zijn. Ter leringe en vermaak. We bieden beslist geen Walt Disney-toestanden.

In de film word je door een verteller meegenomen door de stad die op verschillende plaatsen aandacht schenkt aan diverse thema's. Daarvoor is een heel scenario ontwikkeld door scenarioschrijver Wil Schaackmann. Aan de film voegen we een educatief element toe: op losse computers kunnen leerlingen en natuurlijk ook de andere bezoekers zelf door het middeleeuwse Groningen gaan dwalen. En ik stel me al voor dat ze vervolgens met hun smartphone de stad in gaan om opnames te maken van dezelfde plekken nu”.



Afb 1. De Kijk in 't Jatstraat in 1470, gezien naar het noorden.

## Bezoek aan het Ebbingekwartier

Het bestuur van de Vrienden organiseert een rondleiding in het Open Lab Ebbinge (OLE), een nieuwe en tijdelijke gebiedsinvulling in het Ebbingekwartier, dichtbij het centrum van de stad Groningen.

Op deze binnenstedelijke locatie worden in 2011 circa 10 paviljoens gebouwd, voor een gebruikperiode van 5 jaar.

Daarnaast wordt er een wandelpark, stadsstrand en een manifestatieterrein aangelegd.

Een deel van de plannen is al gerealiseerd.

Het Open Lab Ebbinge voorziet de stad Groningen tot 2016 van een ruimte voor exposities, voor evenementen, een ruimte voor wonen en recreatie.

Het project is een uniek internationaal praktijkvoorbeeld van innovatieve tussentijdse stedenbouw: een nieuw stuk tijdelijke stad voor creatief en stedelijk gebruik.

Christophe de Jongh leidt ons rond en vertelt ons over de bedoeling van dit project.

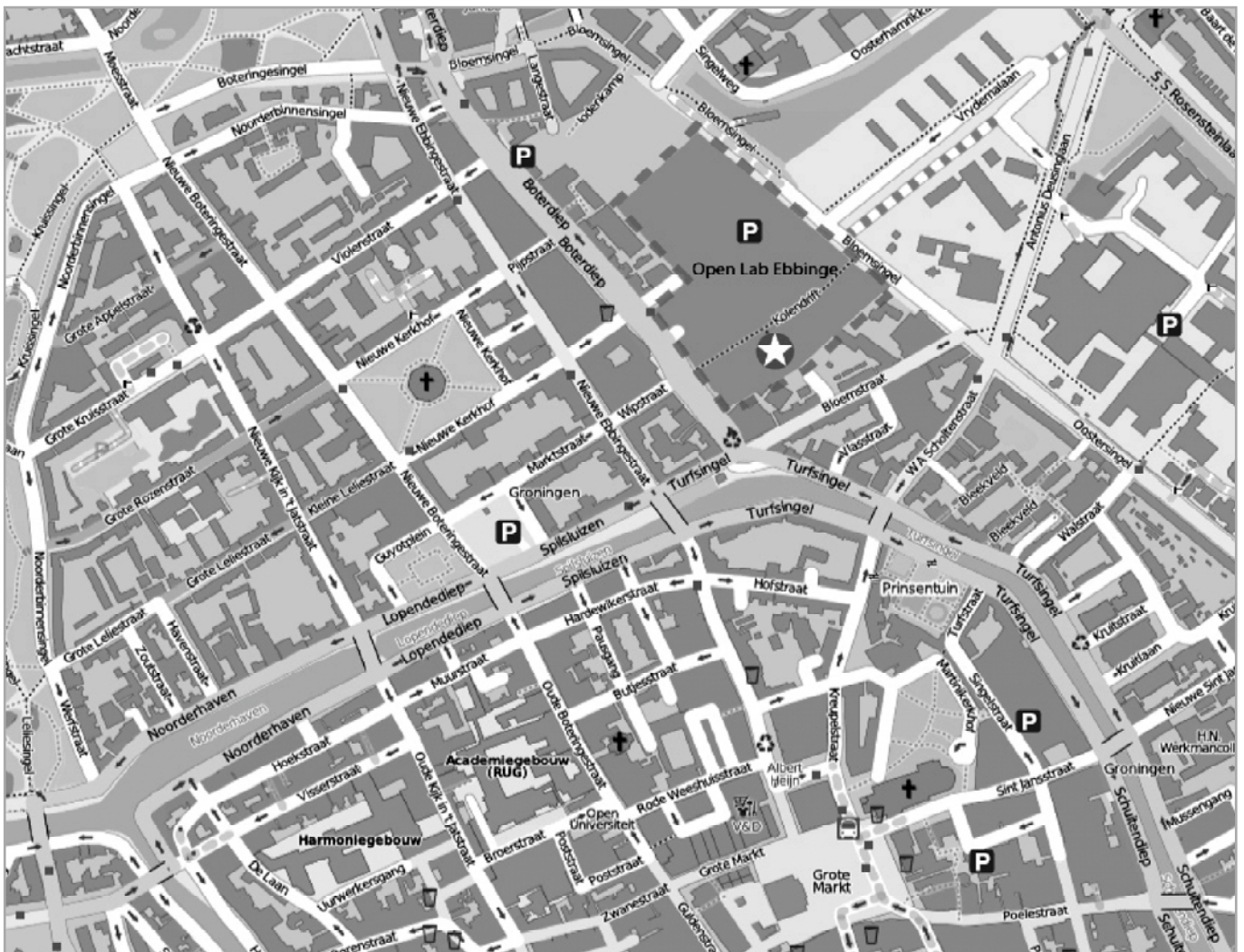
De rondleiding vindt plaats op **donderdag 15 september a.s.**

**Plaats: Open Lab Infocentrum, Kolendrft 17**

(een nieuw fietspad tussen Boterdiep en Bloemensingel).

Het Open Lab infocentrum is gehuisvest in een zwart containergebouwtje met ronde ramen.

**Aanvang: 19.30 uur; ontvangst met koffie.**



Het infocentrum van OLE bevindt zich op de plaats van de

